

[Hans Schmidt.]

det en vurdering ud fra rent menneskelige grunde, og det skal jeg ingenlunde underkende, tværtimod. I løbet af de snart 7 år, jeg har kunnet tale fra denne talerstol, har jeg konsekvent fulgt den positive linje op og specielt i det foreliggende tilfælde givet tilsagn om al den garanti, jeg er i stand til at tilbyde.

Når jeg talte så indtrængende, som jeg efter det ærede medlems reaktion at dømme må formodes at have gjort, har det ganske andre årsager end nationale spekulationer. Ganske vist kan jeg ikke gå ud fra, at disse andre årsager gør os mere enige i det spørgsmål, vi behandler her — selv om der jo kan konstateres en vis parallelitet i de veje, vi hver for sig i tidens løb er slået ind på, nemlig på det vidtfavnende område, der almindeligvis kendetegnes med ordet verdensanskuelse. Paralleliteten findes — hvis jeg da har forstået det ærede medlem rigtigt — i en afstandtagen fra bolschevisme i internationalt, henholdsvis nationalt klædebon. Det ærede medlem tog afstand for 2 år siden og jeg for 22 år siden.

Dermed er jeg inde på det område, som gjorde, at jeg talte så indtrængende, som tilfældet altså var. I mine indlæg om spørgsmålet om markedsplanerne har jeg hidtil i så henseende fremsat synspunkter i relation til storpolitiske forhold som f. eks. forholdet øst-vest, til økonomiske storområder og til deres betydning i forholdet til hinanden. Det skal jeg ikke gentage nu; men jeg vil gerne gøre nogle bemærkninger til situationen på det hjemlige plan i forbindelse med markedsplanerne.

Også vor lille verden er jo i støbeskeen. Der er optræk til nye samfundsforhold, til en ny samfundsstruktur og samfundsorden, fremkaldt af teknikken, med mekanisering, rationalisering og vandringer fra land til by. Og for at belyse dette problem vil jeg fremdrage et symptom på den fremtidige udvikling, som i den senere tid er trådt frem spredt om i landet, og som kendetegnes ved ordet og begrebet andelsstalde. Jeg vil også henføre begrebet og problemet til et bestemt og afgrænset geografisk område og tænker her på Als Nørreherred, min hjemegn, som det ærede medlem hr. Aksel Larsen jo også vil være fortløbig med. På dette afsides liggende og snævre område

er problemet særlig tydeligt under optræk, fordi en storindustriel virksomhed, nemlig Danfoss, her vokser frem med eksplosiv hast i et hidtil af en bydannelse uberørt og stærkt jordbundet bondesamfund. Virksomheden kræver både plads og arbejdskraft, og det medfører selvsagt problemer af forskellig art — hvilket er sagt uden brod, for virksomheden giver brød til mange munde, og den bliver endnu ledet på en god måde, ikke mindst socialt set.

Det kan ikke undre, at der også i dette område er udfoldet bestræbelser for at få en andelsstald bygget — de er blot strandet, fordi man fandt byggeriet for dyrt. Det er også godt det samme, for efter min anskuelse er det ikke en god udvikling, som dermed er varslet. Jeg er enig med landbrugsministeren i det mål, han ifølge pressemeddelelser har sat for den store landbrugskommission. Der må ikke ske nogen ændring i det principielle, dette, at et landbrug skal oprettholdes som en selvstændig enhed, at det skal udgøre bolig for en bruger, og at jorden skal drives fra ejendommens bygninger. Der er dog allerede presserøster fremme, som ud fra et rationaliseringens overdrev bebrejder ministeren dette principielle standpunkt som forhåndsindstilling, og der hersker en udbredt opfattelse af, at udviklingen ubønhørligt går rationaliseringens vej. Bortset fra at tanken om andelsstalde efter min opfattelse er et tegn på opløsning, moralsk opløsning, som når bønder er så hurtige til at vælge traktor og bilsædet fremfor malkeskamlen, kan forholdene dog meget vel blive så overmægtige, at det sker alligevel, og så er den frie bondes tid forbi.

Der skal ikke megen fantasi til at forestille sig, at efter andelsstalder følger andelsmaskinstationer. Hegnene ryddes mellem markerne — de er i vejen for maskinerne — og det er en smal sag for bulldozeren også at rydde skellene mellem naboens jorder for en fælles markdrift. Og så er vi vendt tilbage til en samfundsorden, som vi forlod for 200 år siden. Jordbogen for min hjemby eksisterer endnu, den er dateret 1774. Når 14 år er gået, fyldes intervallet af 200 års udvikling, og det kan være nok til at fuldbyrde det, hvorom der er varsel i dag.

Der er dog den symbolske forskel, at dengang blev ploven trukket af små, magre heste, i dag af store og stærke trak-